

Musiqa ta'limida bolalar folklor qo'shiqlarini o'rgatishning ilmiy pedagogik ahamiyati

Nuriddin Muxiddinovich Saloxov
Turkiston yangi innovatsiyalar universiteti

Annotatsiya: O'zbek xalqi tarixida shakllangan va rivojlangan musiqa folklori istiqbol yillarida sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarildi. Milliy musiqa san'ati yutuqlarini o'rganish bo'yicha katta imkoniyatlar ochildi. Bu soha rivojiga ko'rsatilayotgan doimiy e'tibor natijasida yosh iste'dodlarning o'zini namoyon etish uchun qulay shart-sharoitlar yaratildi. Shundan kelib chiqqan holda boshlang'ich sinf o'quvchilariga musiqa folklorini o'rgatish dolzarb muammolardan biriga aylandi. Chunki, musiqa folklori millatning ma'naviy-musiqiy boyligi hisoblanishi bilan birga uning mazmunida milliy urf-odat va an'analar, milliy mentalitet o'z ifodasini topgan. Musiqa folklori o'zining o'ynoqiligi va jo'shqinligiga ko'ra o'quvchilarni estetik tarbiyalashda muhim didaktik vosita sanalanadi. Shuning uchun ham umumiy o'rta ta'lim maktablarida "Musiqa madaniyati" o'quv fani jarayonid musiqa folklorini o'rganish o'quvchilarning san'at asarlarini his etish, ulardan ma'naviy zavq olish, go'zallikka intilish kabi xislatlarining shakllanishida alohida ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: musiqa folklori, o'quvchilar, musiqa madaniyati, milliy urf-odat, an'analar, o'rta ta'lim, san'at asarlari, o'qituvchi

Teaching folk songs to children in music education scientific and pedagogical value

Nuriddin Muhiddinovich Salokhov
Turkestan New Innovative University

Abstract: Folklore music, which was formed and developed in the history of the Uzbek people, reached a qualitatively new level during the years of independence. Great opportunities have opened up for studying the achievements of national musical art. As a result of the constant attention paid to the development of this direction, favorable conditions were created for the self-expression of young talents. Based on this, teaching musical folklore to younger students has become one of the urgent problems. After all, musical folklore is considered the spiritual and musical wealth of the nation, and its content expresses national customs and traditions, national mentality. Musical folklore is considered an important didactic tool in the aesthetic education of students due to its playfulness and enthusiasm. That is why in general secondary

schools the study of musical folklore in the educational process "Musical Culture" is of particular importance in shaping students' qualities such as a sense of works of art, receiving spiritual pleasure from them, striving for beauty. it is important.

Keywords: musical folklore, students, musical culture, folk customs, traditions, secondary education, works of art, teacher

Bolalar xalq ogʻzaki ijodi ogʻzaki ijodining yoʻnalishlaridan biridir. Bolalar folkloriga bolalarning oʻzlari ijodi (oʻyin qoʻshiqlari, tizerlar, sanoq qofiyalari, ertaklar, qoʻshiqlar, hajviy qoʻshiqlar) va kattalar tomonidan bolalar uchun yozilgan asarlar (beshliklar, bolalar qofiyalari, ertaklar) kiradi. bugungi kunda boshlangʻich sinf oʻquvchilariga musiqa folklorini oʻrgatish asosida estetik tarbiyalash usullari, vositalarini, estetik tarbiyaning pedagogik-psixologik imkoniyatlarini ochish zaruriyati alohida dolzarblik kasb etmoqda. Chunki musiqa taʼlimining ushbu yoʻnalishi oʻquvchilarda musiqa folkloriga oid nazariy va amaliy bilimlarni, badiiy-musiqiy, estetik tafakkurni shakllantirishda, maʼnaviy-axloqiy tarbiyalashda dolzarb muammolardan hisoblanadi. Fuqarolik jamiyatini tarkib toptirish, eng avvalo, mazkur jamiyatda yashayotgan kishilarning maʼnaviy - axloqiy jihatdan yetukligi va yuksak darajadagi aqliy salohiyatiga bogʻliq. Yuqoridagi fikrlardan shu narsa ayon boʻldiki, tadqiqotchilar eʼtibori bir qator muhim pedagogik muammolarga qaratilmoqda. Oʻquvchilarni insonparvarlik, Vatanga muhabbat, bilim va maʼrifatga intilish ruhida tarbiyalash, urf-odatlar, anʼanalarni qadrlashga undovchi omil boʻlib, ular musiqa taʼlimini zamonaviy talablar asosida tashkil qilish va shu bilan birgalikda oʻquvchilarni estetik tarbiyalashni taqozo qiladi. Avvalo, musiqa taʼlimining samaradorligini oshirishga ehtiyoj tugʻilmoqda. Qolaversa, musiqa taʼlimida bolalar folklor qoʻshiqlarini oʻrgatishda estetik tarbiyaning pedagogik-psixologik imkoniyatlarini ochish zaruriyati paydo boʻlmoqda.

Musiqa folklori har bir shaxsning maʼnaviy kamolotini shakllantirishda, intellektual salohiyatini rivojlantirishda, qalb va vijdonini barqarorlashtirishda, ezgu orzu niyatlarini amalga oshirishda, barkamol insonni voyaga yetkazishda muhim ahamiyat kasb etishi bilan birga oʻzining tili, ohangi, urf-odatlarini, qadriyatlarini tarannum etadi. Musiqa folklori mazmunida ezgulik gʻoyalariga hurmat-ehtirom, sogʻlom turmush tarzi, mehr-oqibat, oʻz yeri, tarixi, madaniyati bilan magʻrurlanish, mustahkam imon-eʼtiqod, kuchli oriyat, pok vijdon, halol mehnat, yaxshilik, sadoqatli boʻlish kabi insoniy fazilatlarning maʼno-mohiyati ifodalangan. Demak, musiqa folklori oʻzbek musiqa maʼnaviyatining ajralmas qismi sifatida jamiyat maʼnaviyatini yuksaltirishda oʻquvchilarni estetik tarbiyalashda muhim oʻrin tutadi.

Yoshlarning maʼnaviy sogʻlomlik darajasi, jismoniy yetukligi, jamiyat taraqqiyotida gʻoyat muhimdir. Ushbu fikrlar Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy,

Abu Ali ibn Sino, Yusuf Xos Xojib, Alisher Navoiy va boshqa mutafakkirlar asarlarida alohida ta'kidlanadi.

B.Madrimov "Xorazm musiqa folklori vositasida o'quvchilarni estetik tarbiyalashning pedagogik asoslari" yuzasidan ilmiy tadqiqot ishlarini olib borib unda Xorazm xalfa va dostonlar ijro xususiyati to'g'risida, T.Rajabov esa "Umumiy o'rta ta'lim maktablarida Buxoro bolalar folklor qo'shiqlarini o'rgatishning metodik imkoniyatlari" (1-4-sinflar misolida) ish olib borib unda Buxoro bolalar folklor qo'shiqlarini yoritgan. F.Nurullayev esa "Musiqa ta'limida Buxoro folklor qo'shiqlarini o'rgatishning ilmiy-metodik xususiyatlari" (5-7 sinflar misolida) xususida fikr yuritadi. Ular o'z tadqiqotlari doirasida musiqaning o'quvchilar ta'lim-tarbiyasiga ta'sirini ma'lum darajada yoritganlar. Mazkur tadqiqotlarning ilmiy qimmatini qayd qilgan holda aytish mumkinki, musiqa ta'limi talabalariga bolalar folklor qo'shiqlarini o'rgatishning nazariy va metodik asoslari muammosi maxsus tadqiq qilingan emas. Shundan kelib chiqib, tadqiqot mavzusini "Musiqa ta'limida bolalar folklor qo'shiqlarini o'rgatishning ilmiy pedagogik ahamiyati" deb belgiladik.

Har bir xalqning o'ziga xos ruhi, o'z madaniyati, o'ziga xos fe'l-atvori, an'analari, o'ziga xosligi borligi bilan qiziq. Farzandlarimizda kamol topib, tarbiyalanishi lozim bo'lgan muhim shaxsiy fazilat - milliy ma'naviyatdir.

Xalq amaliy san'atining chuqurligi va rang-barangligi cheksizdir. Arxitektura, musiqa, raqs, folklor, maishiy san'at - madaniyatning u mavjud bo'lmagan sohalari yo'q. Ham milliy, ham umuminsoniy xususiyatlarni o'zida mujassam etgan muhim shaxsiy fazilat bor. Bu mehribonlik hissi. Mehribonlik tuyg'usi shaxsning axloqiy yaxlitligining asosidir. Mehribonlikning milliy ma'nosi ham bor, lekin u umuminsoniydir.

Yaxshi odam yordam bera olmaydi, yanada chuqurroq sevmaydi; mehr-shafqat, hamdardlik yaxshi odamda paydo bo'lmaydi; yaxshi odam rahmdil bo'lmasa kerak; yaxshi odam odamlarni hurmat qilolmaydi, u hasad, qo'pol, odobli, g'amxo'r bo'la olmaydi; mehribon inson jasorat, fidoyilik ko'rsatishi mumkin. Mehribonlik tuyg'usi barcha olijanob fazilatlarning ildizidir.

Aynan shu va boshqa ko'plab fazilatlarni folklor orqali bolada tarbiyalash eng osondir. Bolalarni xalq madaniyati, umuminsoniy qadriyatlarga singdirish ularda vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirish, ma'naviyatni yuksaltirish vositasidir.

An'anaviy maishiy madaniyat - bu Rossiyaning turli xalqlari tomonidan ishlab chiqilgan ma'naviy qadriyatlarning asosiy o'zagini rivojlantiruvchi qadim zamonlardan to hozirgi kungacha bo'lgan yurtdoshlarimiz mehnati natijalarining yig'indisidir. Bu ona - yerga ehtiyotkorona munosabat, mehnatsevarlik, farzandlarga g'amxo'rlik, kattalarga hurmat, sabr-toqat, mehr-oqibat va mehmondo'stlik, burch tuyg'usi, buyuk qudrat barpo etgan ajdodlar xotirasi, xo'jalik, oilada davomiylik, davlat ishlari go'zallik, ezgulik va haqiqat birligi qonuniga ko'ra.

Xalq amaliy san'atining kelib chiqishi, an'analari, urf-odatlariga murojaat qilish zarurati bejiz emas. Mamlakatimizda iqtisodiy qiyinchiliklar bilan bir qatorda, bugungi kunda yosh avlod tarbiyasida ham inqiroz kuzatilmoqda. Xalq madaniyatini, o'ziga xosligini, ma'naviy boyligini asrab-avaylashning o'tkir muammosi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Б.Х. Мадримов. Представление учителя музыкальной культуры о педагогическом творчестве и педагогических технологиях. Вестник науки и образования, 33-36
2. Б.Х. Мадримов. Развитие музыкальной культуры в Средней Азии. Международная Академия Наук Педагогическое образование. Научно-методический ...
3. Б.Х. Мадримов. Эстетическое воспитание школьников узбекской музыки и народных песен. Web of Scientist: Международный научный исследовательский журнал 1 (01), 62-65
4. Б.Х. Мадримов. Эпическое своеобразие творчества народного сказителя бола бахши Абдуллаева (на основе музыкального фольклора Хорезма). Народная художественная культура: вызовы XXI века, 114-117
5. Б.Х. Мадримов. Исторические этапы развития узбекского народного творчества. Всемирный бюллетень социальных наук 1 (1), 32-33
6. Б.Х. Мадримов. Стабильные и мобильные элементы музыкальной формы и их взаимодействие. Научный прогресс 2 (4), 902-907
7. Б.Х. Мадримов. Принципиальные мобильности произведений современного музыкального искусства. Научный прогресс 2 (4), 889-895
8. Б.Х. Мадримов. Представление учителя музыкальной культуры о педагогическом творчестве и педагогической технологии. Вестник науки и образования, 99
9. Б.Х. Мадримов. Талабалар тарбиявий ишларини режалаштиришнинг педагогик асослари. Педагогик махорат, 201-204
10. Б.Х. Мадримов. Факторы морально-эстетического становления личности будущего профессионального музыканта. Научный прогресс 1 (5), 576-580
11. К.Б. Холиков. Музыкальная педагогика и психология. Вестник науки и образования, 58-61
12. К.Б. Холиков. Неизбежность новой методологии музыкальной педагогике. Science and Education 4 (1), 529-535.
13. К.Б. Холиков. Детальный анализ музыкального произведения. Science and Education 4 (2), 1069-1075

14. К.Б. Холиков. Математический подход к построению музыки разные условия модели построения. *Science and Education* 4 (2), 1063-1068.

15. К.Б. Холиков. Особенность взаимосвязанности между преподавателем и учащимся ракурса музыки в различных образовательных учреждениях: детском саду, школе, вузе. *Science and Education* 4 (2), 1055-1062.

16. К.Б. Холиков. Нарастание педагогического процесса посредством тестирования на материале предмета в рамках специальности музыкальной культуры. *Science and Education* 4 (3), 505-511.

17. KB Kholikov. Передовые формы организации педагогического процесса обучения по специальности музыкальной культуры. *Science and Education* 4 (3), 519-524.

18. К.Б. Холиков. Психолого-социальная подготовка студентов. Социальный педагог в школе: методы работы. *Science and Education* 4 (3), 545-551.

19. К.Б. Холиков. Эволюция эстетики в условиях прогрессивной модели музыкальной культуры, из опыта работы КБ Холикова 30 школы г. Бухары Республики Узбекистан. *Science and Education* 4 (3), 491-496.

20. К.Б. Холиков. Перенос энергии основного голоса к другим голосам многоголосной музыки. *Science and Education* 3 (12), 607-612.

21. К.Б. Холиков. Содержание и сущность государственных требований к развитию детей младшего и дошкольного возраста Республики Узбекистан. *Science and Education* 3 (2), 1215-1220.

22. К.Б. Холиков. Проектирование состава хорового коллектива с применением школьных учеников в условиях Узбекистана. *Scientific progress*. 2 (№ 3), pp. 1094-1100.

23. К.Б. Холиков. Методика обучения прослушке детей в садике. *Science and Education* 3 (2), 1096-1104.

24. К.Б. Холиков. Виды деятельности, используемые на уроках музыки в дошкольных организациях. *Science and Education* 3 (2), 1201-1207

25. К.Б. Холиков. Цели и задачи музыкального воспитания детей в детском саду. *Science and Education* 3 (2), 1221-1226

26. К.Б. Холиков. Взаимосвязь музыкального развития, между воспитанием и обучением детей дошкольного образования. *Science and Education* 3 (2), 1227-1232.

27. К.Б. Холиков. Направляющие основы методики для педагогов и студентов музыкально эстетическая развития детей в садике. *Science and Education* 3 (2), 1233-1239.

28. К.Б. Холиков. Звукообразование, вокально-хоровые навыки, дикция— совокупность правильного пения. *Science and Education* 3 (2), 1175-1180.

29. К.Б. Холиков. Педагогический процесс формирования в ДОО. Важность музыкального образования. *Science and Education* 3 (2), 1105-1111.

30. К.Б. Холиков. Компетенция и компетентностный подход в обучении детей дошкольного возраста. *Science and Education* 3 (2), 1208-1214.